

ב"ה

תפוחים או רימונים בשולי מעיל הכוהן הגדול?

מעובד מדבריו של הרבי מליובאוויטש זצ"ל

עשיר אחד הזמין פעם קבצן לסעודה.

המארח התיישב בשקט במושב ורקע את מפית הפשתן מתחת לסנטרו. האורח, שמצא את עצמו נשען על כריות משי במקום על ספסל קשה כהרגלו, נאנח בהפתעה ובהנאה. תוך שהוא מתרווח בכסאו הוא השמיע חריקות ונאקות, נחוש בדעתו להתענג עד תום מן הנוחות המפנקת.

הגיע המרק וגלש במורד גרוננו של האיש העשיר. מעבר לשולחן התבצעה מתקפה חזיתית נגד קערת החרסינה וכף הכסף הכבדה צלצלה ונעה כשהיא נושאת כל טיפה של זהב רותח על הפה הנלהב שהשמיע צלילים שאי-אפשר היה לטעות בהם. המתקפה הבאה על צלחת הסטייקים היתה לא פחות נלהבת. כאשר האיש העשיר עיכל בדממה את פיסות הבשר הזעירות שנגס, הרי שותפו לסעודה, תוך מפל סכינים מכרכשים ולסתות גורסות, פילס דרכו דרך הארוחה תוך קריאות "הממ" ו"הו" כביטוי לשביעות רצונו ותענוגו המושלם.

במטבח העירה השפית לרב המלצרים, "סוף סוף יש כאן אדם שמעריך אוכל טוב מהו! אדוננו עשוי להיות אדיש לדברים הטובים באמת, אבל האורח הזה! איזו תשוקה! עד כמה הוא שקוע כל-כולו בדבר, עד כמה הוא חדור באיכות של סגידה, של הערצה. סוף סוף פגשנו גבר עם חוש לדברים הנשגבים שבחיים..."

"את טועה", השיב לה רב המלצרים, "ההפך הוא הנכון. הרוגע של האיש העשיר מצביעה על עומק מעורבותו ואילו התרגשותו הרועשת של הקבצן רק מדגישה כמה כל זה זר לו. עבור העיש העשיר, מותרות הן עצם מהותם של החיים, ולכן הוא כבר לא מכריז עליהן כפי שאת אינך קופצת משמחה כשאת מוצאת את עצמך בחיים מדי בוקר. אך עבור האיש המסכן הזה, החיים הם תפוח אדמה מבושל, וזוהי חוויה מעולם אחר. כל הרעש הזה שאת שומעת, הוא החיכוך שבין העצמי הרגיל שלו לבין העצמי האקסטרווגנטי שאותו הוא מנסה לעטות."

שולי הגלימה

רעש הוא סימן להתנגדות. חישובו על הצלילים שמפיקות מדורת עצים, ערימת קש דולקת ומנורת שמן. בכל אחד מן המקרים הללו, החומר נכנע בפני האנרגיה האצורה בתוכו. בולי העץ הם ההתנגדות החזקה ביותר, המבטאת את סירובה להיפרד מעל צורתה החיצונית ברשרוש רועש ובהתפוצצויות פתאומיות. הקש, שעדיין אינו פיזי כמו בול העץ, מתריס ומוחה ברשרוש לוחש, ואילו השמן במנורה, החומר העדין ביותר מבין השלושה, נשרף בדממה, נכנע בחופשיות למהות הפנימית.

לפיכך, אליהו הנביא חווה את היותו של אלוקים שורה-בכל בתור "קול דממה דקה". חומר הגוף בצורתו המזוככת לא התנגד לרוחניות הנשמה. לכן הוא ראה את המציאות הרוחנית לא בסערה הורסת-נורמות, אלא באותו אופן רגוע בו אדם מודע לחיים שבתוכו.

ועם זאת, אהרון הכוהן הגדול, שיא הזוך והרוחניות, מצווה ללבוש גלימה שפעמונים תפורים על שוליה – "ועשית את מעיל האפוד כליל תכלת... ועשית על שוליו רימוני תכלת וארגמן ותולעת שני על שוליו סביב ופעמוני זהב בתוכם סביב" (שמות כח, לא-לג) כדי שקולו יישמע בבואו אל הקודש – "והיה על אהרון לשרת ונשמע קולו בבואו אל הקודש לפני ה' ובצאתו ולא ימות". שכן, הכהן הגדול מייצג את שלמות ישראל בשירות הבורא, כולל אלו שבעבורם הקשר לאלוקים הוא עדיין מאבק רועש – המאבק להתעלות מעל עצמיותם החיצונית הכבולה-לאדמה ולהוציא לאור את זהותם הפנימית האמיתית.

רבי ישראל בעל שם טוב (בעש"ט) נשאל פעם: מדוע חלק מתלמידיך עושים רעש כשהם מתפללים? הם צועקים, מניפים את זרועותיהם וממש משליכים את עצמם על הארץ. האם זו הדרך המתאימה וההולמת להתחבר אל בורא עולם?

השיב להם מייסד החסידות: האם ראיתם אי פעם איש טובע? הוא צועק, מנופף בזרועותיו, נאבק בגלים המאיימים להטביעו. לכל אורך היום, אדם מוצף על ידי דרישות קיומו החומרי. התפילה היא הניסיון להשתחרר מן המים הכובשים המאיימים לכבות את חייו הרוחניים.

נכון כי שירות רועש של אלוקים הוא אינדיקציה לכך שהאדם עדיין לא "הגיע" לחלוטין. אילו היה מצליח להתעלות מעל היומיומי, מאמציו להתקרב אל הבורא היו שקטים ורגועים – נשמתו הייתה שואפת למעלה בלהבה שקטה וחסרת חיכוך. מאבקו הסוער משקף את העובדה כי עצמיותו הרוחנית עדיין לא הפכה למושב הקבע של זהותו וכי עצמיותו ה"טבעית" עדיין שוכנת בתוך הסממנים החומריים החיצוניים של החיים. אף על פי כן זהו סימן בריא: הוא לא נכנע. האמתאמץ להשתחרר מן המעטפת המגבילה של ישותו החומרית ולהתרומם מעל לעצמיותו כפי שהיא מוגדרת בהווה.

לכן, הפעמונים שעל שולי גלימתו של הכוהן הגדול הם חלק בלתי נפרד מן השירות הרוחני – "ונשמע קולו בבואו אל הקודש לפני ה' ובצאתו ולא ימות". אילו היה לא היה מכיר במונח הנחות "שוליים" של העם שאותו הוא מייצג, הוא היה מפר את עצם מהותה של משימתו ושליחותו. אילו בדרך בה שירת את הבורא לא היו גלומים מאבקהם של אחיו הבלתי מושלמים, לא היה לה מקום במשכנו הפנימי המקודש של אלוקים.

תפוחים ורימונים

לאור האמור לעיל, אנו יכולים להבין את המשמעות העמוקה יותר של המחלוקת שבין שניים מחכמינו ז"ל בנוגע לפעמונים ולרימונים שעל גלימת הכוהן הגדול.

"ועשית על שוליו רימוני תכלת וארגמן ותולעת שני על שוליו סביב ופעמוני זהב בתוכם סביב... פעמון זהב ורימון פעמון זהב ורימון על שולי המעיל סביב" (שמות כח לג, לד). המחלוקת עוסקת בשאלה, כיצד לפרש את המילה "בתוכם", אשר פירושה יכול להיות גם "ביניהם", "בינותם" או "בקרבם". האם התורה מצווה "לעשות על שוליו רימונים... ופעמוני זהב ביניהם", או לקבוע את פעמוני הזהב בתוכם?

רש"י בפרשנותו על הפסוק טוען כי הפעמונים היו ביניהם: "בתוכם סביב - ביניהם סביב בין שני רימונים פעמון א' דבוק ותלוי בשולי המעיל". הרמב"ן חולק עליו וטוען לגירסה זו, לא היה כל צורך ברימונים "ואם (הם היו עשויים) לנוי, למה היו עשויים כרימונים חלולים? יעשה כמין תפוחי זהב!" לדעתו הפעמונים היו תלויים בתוך הרימונים.

הפרשנים המאחרים יותר תוהים מדוע העדיף הרמב"ן תפוחים על רימונים? ישנם שהסבירו כי הרמב"ן התקשה בדבריו של רש"י בשל צורתו החלולה של הרימון (רש"י עצמו אומר אף הוא כי הם היו "עגולים וחלולים"), מה שמוכיח שהוא אמר לשמש למטרה כלשהי. אך עדיין לא ברורה כוונת הרמב"ן בהעדפת התפוחים על הרימונים.

נכון, המנורה שדלקה במשכן קושטה בכדורים שדמו לתפוחים ששימשו ליופי בלבד.

אולי הרמב"ן הסיק מכך שכאשר נבנה המשכן והותקנו בו אבזריו, הפרי הקישוטי הנבחר היה התפוח. אך דבר זה לכשעצמו דורש הסבר. מדוע תפוחים? ומדוע, לפי רש"י, קושטה המנורה בתפוחים וגלימתו של הכוהן הגדול – ברימונים?

מעשים מבודדים זה מזה

גם התפוחים וגם הרימונים מייצגים את העם היהודי. התורה משווה את ישראל לתפוח – "כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים" (שיר השירים ב, ג) וכן לרימון – "כחוט השני שפתותיך ומדברך נאווה כפלח הרימון רקתך מבעד לצמתך" (שם ד, ג). אך בעוד

התפוח מייצג את ישראל במצב זך וכליל מעלות, הרי הרימון מתייחס אל אלה ה"חלולים" או "הריקנים שביניכם". כפי שמפרש התלמוד, הפסוק "כפלח הרימון רקתך" בא לומר כי "אפילו הריקנים שביניכם מלאים במעשים טובים כרימון". (המלה "רקת" קשורה למילה "ריק". לפיכך, "רקתך" היא מילה שהופכת תוך-כדי דרשה לביטוי "הריקנים שביניכם").

הרימון הוא יותר מסתם מודל לדבר-מה המכיל פרטים רבים. ברמה עמוקה יותר, המטאפורה הזו מתייחסת גם לפרדוקס של האופן שבו יכול אינדיבידואל להיות "ריק" ובעת ובעונה אחת "מלא מעשים טובים כרימון".

הרימון הוא פרי המלא "מחלקות" פנימיות. כל אחד ממאות זרעיו עטוף בשקיק בשר-פרי משל עצמו ומופרד מרעיו בקרום קשה. באותו אופן, אפשרי שאדם יעשה מעשים טובים – אפילו רבים – ועם זאת הם יישארו בגדר מעשים נפרדים, שכמעט ואין להם השפעה על טבעו ועל אופיו. לפיכך, שלא כמו ה"תפוח" אשר מתיקותו היא מגרעין ועד לקליפה, ה"רימון" מכיל אמנם מעלות רבות, אך הן לא נהפכות לרימון עצמו. הוא עשוי להיות מלא מעשים טובים ובכל זאת להישאר חלול מוסרית ורוחנית.

זה מסביר את הקשר שבין הרימונים והפעמונים שעל שולי גלימת הכהנים. כמוסבר לעיל, הפעמונים הרועשים מייצגים את האינדיבידואל הלא-מושלם, השואף להתעלות על מצבו הפגום והחסר. אף שהוא עדיין אביון רוחני, הוא מסרב לפעול כמו אביון כזה, ומכאן החיכוך הרועש המאפיין את חייו.

רעש יפה

כדי להפוך לתפוח צריך אדם קודם כל להיות רימון. הוא צריך ראשית לפעול בניגוד לעצמו, כאדם עני החוגג לשולחנו של איש עשיר – מחזה מסורבל, אולי, אך בלתי נמנע אם ברצונו של האדם להתעלות מעל עצמיותו החייתית והאגוצנטרית אליה נולד כל אחד. הצעד הראשון שעל האדם לעשות בדרך להיעשות מושלם הוא להתנהג כאילו הוא מושלם. אכן, בטרם חווה אליהו את הא-ל ב"קול דממה דקה", הוא חזה ברוח, בסערה ובאש.

אם כן, הרמב"ן רואה את הפעמונים העטופים ברימונים שעל שוליו גלימתו של אהרון כשלב מקדים לשירות האלוקי של האדם, ולא כשירות עצמו. עם זאת, קיים יופי במושלמות התפוח שבשבעת גביעי המנורה המלאים שמן זית זך, המייצגים את להבתה השקטה והשלווה של הנשמה. אם הרימונים המצויים על גלימת הכהן נועדו ליופי, כך טוען הרמב"ן, אזי הם לא היו רימונים אלא תפוחים. פירות חלולים אלה הם פונקציונליים בלבד, שלב הכנה בחיפוש הנשמה אחר שלמות ואיחוד עם אלוקים שהוא המקור שלה.

על פי רש"י, יופיו של העם היהודי טמון בין השאר גם ברימוניו. למעשה, במובן מסוים, המאבק של הנשמה הלא מושלמת הוא אפילו יפה יותר מאשר השלמות השלווה של רעותה המושלמת. שכן, האדם הצדיק המושלם משרת את אלוקים בכך שהוא מי שהוא, ואילו כל מעשה חיובי של "הריקנים שביניכם" הוא מעשה הקרבה והתעלות-עצמית. לכן, אפילו לפני שאדם הגיע לשלמות – אפילו אם הוא מבלה את כל חייו בחיפוש אחר השלמות – הרי רעש מאמציו הוא מוזיקה באוזניו של האלוקים.

יישום מודרני

ישנם אלה שיטענו שהתורה והמצוות הן עניין פרטי שבין היהודי לאלוקיו ולא דבר-מה שיש להציגו לראווה ברחובות. התפילין, השבת, קדושת חיי המשפחה, המושגים הרוחניים כמו "מציאות אלוקית" או "אחרית הימים" – אין לנפנף אותם על מדרכה ברחובות העיר או לתלותם כסיסמאות על לוח מודעות מסוגן. לעולם בתולדות עמנו לא נעשה דבר שכזה, כך הם אומרים. אתם מטמאים את נשמת היהדות, כך הם מאשימים.

אך אנו נמצאים בשולי ההיסטוריה, הדור הירוד והשטחי ביותר שהיה קיים עד היום. בעבור הדור הזה, קולו הקטן והשקט של אלוקים נשמע כמו רעש זר. האם יש להשתיק קול זה וללחוש אותו רק בין התפוחים? או האם מוטב להשמיע ברמה את קריאתו, אף שתהיה רועשת וקולנית, עד שיישמע מעל לשאון הכללי?

הדיבור אל הדור הזה בשפתו שלו – בשפת בייטים של סאונד, של קטלוג בלתי פוסק ואריזה חלולה – כל אלה מעלים עוד יותר את רמת הרעש. הפעמונים והרימונים המפרסמים את האמת האלוקית הם יותר מאשר אמצעים למטרה שלווה – הם עצמם מהווים דברים של יופי.

מעובד מדבריו של הרבי מליובאוויטש זצ"ל

כל הזכויות שמורות. אם נהנית מהתוכן בעמוד זה, תוכל להפיץ אותו הלאה בהתאם לתנאי השימוש שלנו.